

01. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin PIRLS Değerlendirme Çerçevesi ve Yaratıcı Okuma Aşamalarına Göre İncelenmesi¹**Kübra Süreyya AÇIKEL²****Bilge GÖK³**

APA: Açık, K. S. & Gök, B. (2024). İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin PIRLS Değerlendirme Çerçevesi ve Yaratıcı Okuma Aşamalarına Göre İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö15), 1-25. DOI: <https://zenodo.org/record/13822656>

Öz

Bu araştırmada, İlkokul Türkçe ders kitabındaki metinlerin PIRLS değerlendirme çerçevesi ve yaratıcı okuma aşamalarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma modelinde nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Veriler doküman analizi yöntemi ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak 2023-2024 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki hikâye edici metin türlerinden “İyileştirici Güç: Sevgi” ve “Otomobil Uçar Gider” metinleri ve etkinlikleri ile bilgilendirici metin türünden “Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)” metni ve etkinlikleri seçilmiştir. Metin seçimi ve değerlendirilmesinde uzman görüşü alınmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Metinler ve etkinlikler, PIRLS değerlendirme çerçevesi ve yaratıcı okuma aşamaları çerçevesinde değerlendirilmiştir. PIRLS değerlendirme çerçevesinde okuma amaçları edebi deneyim ve bilgi edinme ve kullanma olarak sınıflandırılmıştır. Okuduğunu anlama süreçleri ise metinde açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma, basit çıkarımlar yapma, fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme, içeriği ve metin öğelerini eleştirme aşamalarından oluşmaktadır. Yaratıcı okuma aşamaları ise, tanılayıcı, kişisel yorum, eleştirel analiz ve yaratıcı okuma aşamalarından oluşmaktadır. Araştırma bulgularında değerlendirilen metinler ve etkinliklerin çoğunluğu PIRLS değerlendirme çerçevesinin alt düzeylerdeki metinde açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma, basit çıkarımlar yapma aşamalarında yer almaktadır. Yaratıcı okuma aşamalarında ise genellikle ilk aşama olan tanılayıcı aşamada yer aldıkları görülmektedir. Bu durum, incelenen metinlerinlerdeki etkinliklerin çoğunluğunun PIRLS değerlendirme ve yaratıcı okuma aşamalarına göre alt düzeylerde yer aldığını göstermektedir.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: 10

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 30.05.2024-**Kabul Tarihi:** 20.09.2024-**Yayın Tarihi:** 21.09.2024; DOI: <https://zenodo.org/record/13822656>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü / Teacher, Ministry of National Education, General Directorate of Lifelong Learning (Ankara, Türkiye), kubrasureyya.acikel@meh.gov.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2832-1442>, ROR ID: <https://ror.org/oojga9g46>, ISNI: 0000 0001 2179 4856,

Crossref Funder ID: 501100013898

³ Doç.Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı (Ankara, Türkiye), bilgeb@hacettepe.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1548-164X>, ROR ID: <https://ror.org/04kwvgz42>, ISNI: 0000 0001 2342 7339, Crossref Funder ID: 501100005378

Anahtar kelimeler: PIRLS, Türkçe ders kitabı, yaratıcı okuma

An Analysis of 4th Grade Primary School Turkish Textbook Texts According to the PIRLS Assessment Framework and Creative Reading Stages⁴

Abstract

This study aims to analyze the texts in the 4th-grade primary school Turkish textbook according to the PIRLS assessment framework and the stages of creative reading. A case study design, which is a qualitative research method, was employed in this research. Data were collected using the document analysis method. For data collection, the narrative texts “Healing Power: Love” and “Automobile Flies Away,” and the informative text “Anatolian Women's Union” from the 2023-2024 Primary School 4th Grade Turkish Textbook, approved by the Ministry of National Education, were selected along with their associated activities. Expert opinions were consulted during the text selection and evaluation process. The texts and activities were evaluated within the PIRLS assessment framework and the stages of creative reading. In the PIRLS assessment framework, reading purposes are classified as literary experience and acquiring and using knowledge. Reading comprehension processes consist of focusing on and retrieving information explicitly stated in the text, making simple inferences, interpreting and integrating ideas and information, and criticizing content and text elements. The stages of creative reading consist of diagnostic, personal interpretation, critical analysis, and creative reading. The majority of the texts and activities evaluated in the research findings are situated at the lower levels of the PIRLS assessment framework, specifically at the stages of focusing on and retrieving information explicitly stated in the text and making simple inferences. In the creative reading stages, it is generally observed that they are included in the diagnostic stage, which is the first stage. This indicates that the majority of activities in the analyzed texts are situated at the lower levels of the PIRLS assessment framework and creative reading stages.

Keywords: PIRLS, Turkish textbook, creative reading

⁴ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 10

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 30.05.2024-**Acceptance Date:** 20.09.2024-

Publication Date: 21.09.2024; **DOI:** <https://zenodo.org/record/13822656>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Öğrencilere anadili becerisi kazandırmak Türkçe dersinin hedeflerindendir. Türkçe dersi öğretim programlarında anadili becerisinin ve okuma kültürünün geliştirilmesi için dinleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili kazanımlar yer almaktadır (MEB, 2019). Bu kazanımlar, ders kitapları aracılığıyla metinler ve etkinliklerle verilmektedir. Okuma becerisinin düşük olduğu ülkemizde, ders kitaplarının içerik ve özellikler bakımından incelenmesi önem taşımaktadır (Ülper, 2010). Öğretim programları ve bu programların uygulanması için ders kitaplarında yer alan etkinlikler, programın etkililiği hakkında çıkarımda bulunmaya fayda sağlayabilmektedir.

Eğitim politikalarının başarısı ve eğitim sistemlerinin ne kadar iyi işlediği, eğitim sistemleri, müfredat düzenlemeleri ve öğretmen eğitimleri gibi göstergeleri olan uluslararası uygulamalar ile ortaya koyulabilmektedir (Takala ve diğerleri, 2013). Bu araştırmalar, güncel durumu belirleme ve kontrol etme amacıyla birlikte öğrenciler arasındaki başarı farklarını kapatmada, okulların topluma karşı hesap verebilirliğini artırmada da önemli rol oynamaktadır (Orkodashvili, 2018). OECD tarafından yürütülen PISA (Programme for International Student Assessment-Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) uygulaması 15 yaşındaki öğrencilerin okuma, matematik ve fen bilimleri başarılarını değerlendirmektedir (OECD, 2024). IEA tarafından yürütülen TIMMS (**Trends in International Mathematics and Science Study-Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması**) uygulaması dördüncü ve sekizinci sınıf öğrencilerinin matematik ve fen başarılarını, PIRLS (**Progress in International Reading Literacy Study-Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması**) uygulaması ise dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma başarılarını izlemektedir (IEA, 2024). PIRLS uygulaması, dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma becerilerini ölçen okuma testi ile öğrencinin ev, sınıf ve okul deneyimleri hakkında bilgi sahibi olmaya yarayan öğrenci, ebeveyn, öğretmen, okul müdürü anketlerinden oluşmaktadır (IEA, 2021). Öğretmen anketinde, öğretmenlerin öğrencilerle hangi metinlerle okuma çalışmaları yaptıkları ve bu uygulamaları nasıl yaptıklarına dair bilgi alınmaktadır. PIRLS gibi uygulamalar öğretmenlerin kendi sınıflarının durumları hakkında bilgi vermek için tasarlanmasa da, PIRLS' ten elde edilen verilere dayanarak öğretmenlerin sınıf içi uygulamaları geliştirmeleri için önemlidir (Popat ve diğerleri, 2017). Bu uygulamada öğrencilerin okuma becerilerini belirlemek için değerlendirme çerçevesi kullanılmaktadır. PIRLS 2021 değerlendirme çerçevesi Tablo 1'de verilmiştir (Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu (International Association for the Evaluation of Educational-IEA), 2021):

Tablo 1. PIRLS 2021 Değerlendirme Çerçevesi

Anlama Süreçleri	Okuma Görevleri
Açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma	Belirli okuma hedefiyle ilgili bilgilerin belirlenmesi ve alınması Belirli fikirler arama Kelime veya kelime öbeklerinin tanımlarını arama Bir hikâyenin geçtiği ortamı belirleme (örneğin, zaman ve yer) Konu cümlesini veya ana fikri bulma (açıkça belirtildiğinde) Bir grafikteki (örneğin, grafik, tablo veya harita) belirli bilgileri tanımlanma
Basit çıkarımlar yapma	Bir olayın başka bir olaya neden olduğu sonucunu çıkarma Bir karakterin eyleminin nedenini belirleme İki karakter arasındaki ilişkiyi anlatma Metnin veya web sitesinin hangi bölümünün belirli bir amaca yardımcı olacağını belirleme

Fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme	Bir metnin genel mesajını veya temasını ayırt etme Karakterlerin eylemlerine bir alternatif düşünme Metindeki bilgileri karşılaştırma Bir hikâyenin ruh halini veya tonunu çıkarma Metin bilgilerinin gerçek dünyadaki bir uygulamasını yorumlama Metinler veya web siteleri içinde ve arasında sunulan bilgileri karşılaştırılma
İçeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme	Metindeki bilgilerin eksiksizliğine veya açıklığına karar verme Anlatılan olayların gerçekten gerçekleşme ihtimalini değerlendirme Bir yazarın argümanının insanların ne düşündüğünü ve yaptığını değiştirme olasılığının değerlendirme Metnin başlığının ana temayı ne kadar iyi yansıttığını değerlendirme Metaforlar veya tonlama gibi dil özelliklerinin etkisini açıklama Metin veya web sitesindeki grafik öğelerin etkisini anlatma Metnin veya web sitesinin bakış açısını veya önyargısını belirleme Yazarın ana konuya bakış açısını belirleme

PIRLS 2021 değerlendirme çerçevesi, öğrencilerin okuma amaçlarını edebi deneyim ve bilgi edinme ve kullanma olarak ikiye ayırmaktadır (IEA, 2021). Edebi deneyim amaçlı okumada, okuyucuların metinde yer alan olaylara, karakterlere, düşüncelere dâhil olup gerçek hayattaki karşılaştıkları veya henüz karşılaşmadıkları durumlar üzerine düşünmelerini sağlayan anlatı türündeki metinler yer alır. Bilgi edinme ve kullanma amaçlı okumada ise basılı materyaller, listeler, çizelgeler veya web sayfaları aracılığıyla bir konu hakkında bilgi veren nesnel veya öznel metinler yer alır. Çerçeve okuduğunu anlama süreçleri ise açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma, basit çıkarımlar yapma, fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme, içeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme olarak ele alınmaktadır (IEA, 2021).

2021 yılı PIRLS uygulamasında, Türkiye 496 puan ile 57 ülke arasında 39. sırada yer almaktadır. Okuma becerisinin değerlendirilmesinde farklı düzeylerde puanlara sahip bireylerin bu farklılıklarının nedenleri okuma süreçleriyle açıklanabilir (Perfetti, 1985). Okuma yaparken kullanılan yöntem, teknikler ile birlikte bilişsel süreçler, okuma kapasitelerinde farklılıklara yol açmaktadır (Daneman ve diğerleri, 1982). İlkokul düzeyinde sınıf içindeki klasik okuma etkinlikleri okuma becerisi düşük çocuklar için faydalı iken okuma becerisi gelişmiş olan öğrenciler için yeterli olmamaktadır (Bulut, 2017). Bu durum, sınıf içi okuma etkinliklerinde okuma becerilerini geliştirecek farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasını gerektirmektedir. Öğrencinin aktif olarak katıldığı okuma etkinlikleri, öğretmen odaklı etkinliklere göre okuma becerileri ve okuma ilgileri üzerinde daha fazla etkilidir (Kikas ve diğerleri, 2018). Bu nedenle öğrencilerin okudukları bilgiyi yorumlayıp kullanabilmesi, etkili ve stratejik okuma ile birlikte kendi okumalarını takip etmeyi öğrenmelerini gerekli kalmaktadır (Hellekjær, 2007). Öğrencilerin okuma yöntem ve tekniklerini bilmesi, okuduğunu anlama becerisi üzerinde etkili olan önemli bir unsurdur (Küçüköğlü, 2013; Yu-Fen, 2006). Okuyucuların metni anlamak için bilgiyi kullanma, soru sorma ve oluşturma, görselleştirme, tahmin etme, özetleme gibi okuma öncesi, okuma sırasında ve okuduktan sonra düşünmelerini gerektiren çeşitli okuma yöntem ve tekniklerinin okuma becerileri üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır (Pourhosein Gilakjani ve Sabouri, 2016; Li ve diğerleri, 2016).

Okumada bilişsel süreçlerin kullanıldığı yöntemlerden biri olan yaratıcı okuma, metni okuyan kişilerin metni yeniden şekillendirmesi, farklı bakış açılarıyla ele almasıdır (Aytan, 2016). Yaratıcı okumada; öğretmenler öğrencilerin metinle ilgili sorgulama yapabilmeleri için metinsel çıkarımların ötesine geçmelerini gerektiren sorular sorabilir, öğrenciler de soruları kanıtlayacak ipuçları bulabilirler (Sanacore, 1985). Metindeki fikri farklı durumlarda uygulama, yarım kalan metni tamamlama, yazarın düşüncesini ortaya çıkarma, yazarın çözdüğü problemlere farklı çözümler üretme, metindeki olaylar arasındaki benzerlik ve farklılıkları bulma gibi etkinlikler yapılabilir (Smith, 1965). Sınıf içindeki yaratıcı okuma ve yazma etkinlikleri öğrencilerin yaratıcı okuma becerilerine etki etmektedir (Kırmızı ve Kasap, 2017). Ada (1987) tarafından geliştirilen dört aşamalı yaratıcı okuma modeli, her seviyedeki öğretim programlarının içeriğinin değerlendirilmesinde kullanılabilmektedir (Aytan, 2014). Modelin aşamaları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Yaratıcı Okuma Aşamaları

Okuma Aşaması	Özellikler
1. Tanılayıcı Aşama	Başlangıç aşaması Metindeki bilgilerin okuyucu tarafından kavranması Cevabı doğrudan metinde yer alan konularla ilgili sorular sorulması
2. Kişisel Yorum Aşaması	Metinde karşılaşılan yeni bilgiler ile okuyucuda yer alan bilgilerin ilişkilendirilmesi
3. Eleştirel Analiz Aşaması	Yeni bilgileri kavrayan ve kendi bilgileriyle ilişkilendiren okuyucunun eleştirel düşünme becerisini kullanarak çıkarımlarda bulunması
4.Yaratıcı Okuma Aşaması	Metinle ilgili çıkarımlarda bulunan okuyucunun yeni ve özgün bilgiler üretmesi

Kaynak. Ada (1987).

Dört aşamadan oluşan modelin başlangıç aşaması tanılayıcı aşamadır. Bu aşamada öğrenciler metinde yer alan bilgileri kavrar. “Ne zaman, nerede, nasıl?” gibi sorularla metindeki bilgilerin kavranması sağlanabilir. İkinci aşama olan kişisel yorum aşamasında öğrenci metinde karşılaştığı bilgileri günlük hayatından elde etmiş olduğu bilgilerle ilişkilendirir. “Daha önce metinde yer alan mekânda deneyim yaşadın mı? Metinde yer alan karaktere benzer birini tanıyor musunuz?” gibi sorular sorulabilir. Üçüncü aşama olan eleştirel analiz aşamasında, öğrenci kendi bilgileri ile ilişkilendirdiği yeni bilgilere ilişkin çıkarımlarda bulunur. “Metinde yer alan karakterin problem çözme yöntemi her durumda kullanılabiliyor mu? Metinde yer alan bilgi her yerde herkes için geçerli mi?” gibi sorular sorulabilir. Son aşama olan yaratıcı okuma aşamasında ise öğrencinin en aktif olduğu, hayatın geliştirilebilecek yönlerine ilişkin yeni bilgiler ürettiği aşamadır. Bu aşamada öğrenciye yeni fikirler, çözümler üretebilecekleri sorular yönlendirilebilir. İlk aşamadan son aşamaya gidildikçe, öğrencilerin üst düzey zihinsel becerileri kullanma düzeyleri de artmaktadır.

PIRLS uygulamasında Türkiye’deki öğrencilerin okuma becerilerinin düşük olması ve bu becerilerin geliştirilebilmesi için ders kitaplarında üst düzey zihinsel becerileri kullanmalarını gerektiren yaratıcı okuma yöntemlerinin kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi araştırmanın problem durumunun belirlenmesinde etkili olmuştur. Alanyazındaki araştırmalarda ortaokul düzeyindeki Türkçe ders kitaplarının yaratıcı okuma bağlamında incelenmesi (Ahıskalı ve diğerleri, 2022), Türkçe 4. sınıf ders

kitaplarındaki metinler; değerler, resim-metin uyumu, metinlerin okunabilirlikleri, kelime hazinesinin geliştirilmesi gibi açılardan ele alınmaktadır (Aru ve Ertem, 2014; Kırmızı, 2014; Şahin, 2015; Çakıroğlu, 2015; İşcan ve Karadağ, 2021;). Ders kitaplarının, ilkökul düzeyinde okuma becerisinin ele alındığı tek uluslararası uygulama olan PIRLS çerçevesine ve üst düzey zihinsel becerileri gerektiren yöntemlerden biri olan yaratıcı okuma modeline göre incelenmesine ilişkin bir araştırmaya rastlanmamıştır. Uluslararası uygulamalar, öğretim programlarında yapılması gereken değişiklikler hakkında fikir oluşturabilmektedir. Bu nedenle araştırmanın amacı, Türkçe dördüncü sınıf ders kitaplarındaki metinlerin ve değerlendirme sorularının PIRLS değerlendirme çerçevesi ve Ada (1987) tarafından geliştirilen yaratıcı okuma aşamalarına göre incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Türkçe 4. sınıf ders kitabında “İyileştirici Güç: Sevgi” metni ve etkinlikleri PIRLS değerlendirme çerçevesine ve yaratıcı okuma aşamalarına göre nasıl ele alınmıştır?,
2. Türkçe 4. sınıf ders kitabında “Otomobil Uçar Gider” metni ve etkinlikleri PIRLS değerlendirme çerçevesine ve yaratıcı okuma aşamalarına göre nasıl ele alınmıştır?
3. Türkçe 4. sınıf ders kitabında “Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)” metni ve etkinlikleri PIRLS değerlendirme çerçevesine ve yaratıcı okuma aşamalarına göre nasıl ele alınmıştır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması bireyler, kavramlar, kurumlar, programlar gibi bir veya birkaç durumun derinlemesine incelendiği araştırma desendir (Creswell, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada ders kitaplarındaki metinlerin PIRLS uygulaması ve yaratıcı okuma değerlendirme çerçevelerine göre seviyelerinin belirlenmesi araştırılması gereken durum olarak kabul edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırma kapsamındaki olgu veya olaylar hakkındaki yazılı belgelerin analizidir (Bowen, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Veri toplama aracı olarak 2023-2024 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı kullanılmıştır. Türkçe ders kitaplarında bilgilendirici, hikâye edici ve şiir metin türleri bulunmaktadır. Araştırma kapsamında hikâye edici metin türlerinden “İyileştirici Güç: Sevgi” ve “Otomobil Uçar Gider” metinleri ve etkinlikleri ile bilgilendirici metin türünden “Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)” metni ve etkinlikleri, PIRLS değerlendirme çerçevesi ve Ada (1987) tarafından geliştirilen yaratıcı okuma aşamaları çerçevesinde değerlendirilmiştir. PIRLS değerlendirme çerçevesi, açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma, basit çıkarımlar yapma, fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme, içeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme aşamalarından oluşmaktadır. Ada (1987) tarafından geliştirilen yaratıcı okuma aşamaları ise tanılayıcı aşama, kişisel yorum aşaması, eleştirel analiz aşaması ve yaratıcı okuma aşamasıdır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği için nitel araştırmalarda kullanılan inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik (Yıldırım ve Şimşek, 2005; Trochim ve Donnelly, 2007) hususları kapsamında değerlendirme yapılmıştır. İnanırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirliğin sağlanması için metinlerin seçimi ve değerlendirilmesinde uzman görüşüne başvurulmuş, araştırma süreci detaylı ve şeffaf biçimde aktarılmış, araştırma sürecinde tarafsız kalınmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada verilerin analizinde, ders kitabındaki metinler ve sorular betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Betimsel analiz, verilerin daha önceden belirlenmiş olan temalara göre yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırma kapsamındaki temalar PIRLS değerlendirme çerçevesi ve yaratıcı okuma modeli aşamalarıdır. Metinler ve metinlerle ilgili etkinlikler, tema olarak kabul edilen aşamalara göre sınıflandırılmış, hangi düzeyde oldukları saptanmıştır.

Bulgular

Türkçe 4. Sınıf ders kitabında yer alan “İyileştirici Güç: Sevgi”, “Otomobil Uçar Gider” ve “Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)” metinleri ve metinlerde yer alan etkinlikler PIRLS değerlendirme çerçevesi ve yaratıcı okuma aşamalarına göre incelenmiştir. Ders kitabındaki etkinliklerde metinle ilişkili etkinliklerle birlikte dil ve anlatım becerilerine ilişkin etkinlikler de yer almaktadır. Araştırmada yalnızca metinle ilişkili etkinlikler incelenmiştir.

1.Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı olan “Türkçe 4. sınıf ders kitabında “İyileştirici Güç: Sevgi” metni ve etkinlikleri PIRLS değerlendirme çerçevesine ve yaratıcı okuma aşamalarına göre nasıl ele alınmıştır?” sorusuna ait bulgular Tablo 3 ve Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 3. “İyileştirici Güç: Sevgi” Metni ve Etkinliklerinin PIRLS Değerlendirme Çerçevesine Göre İncelenmesi

Metnin Okuma Amacı	Anlama Süreçleri	Etkinlik
Edebi deneyim	Açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma	Etkinlik (Kelime veya kelime öbeklerinin tanımlarını arama) Etkinlik (Metinde belirli fikirleri arama) Etkinlik(Metnin ana fikrini bulma) 6.Etkinlik (Bir hikâyenin geçtiği ortamı belirleme (örneğin, zaman ve yer)
	Basit çıkarımlar yapma	
	Fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme	Etkinlik (Metnin devamı için tahminde bulunma) Etkinlik(Karakterlerin eylemlerine bir alternatif düşünme)
	İçeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme	Etkinlik (Metnin başlığının ana temayı ne kadar iyi yansıttığını değerlendirme)

PIRLS değerlendirme çerçevesine göre “İyileştirici Güç: Sevgi” metninde karakterler aracılığıyla okuyucunun gerçek hayatta yaşanabilecek durumlar üzerine düşünmesi hedeflendiğinden, edebi deneyim amaçlı okuma türündedir. Metinde 2,3,4 ve 6. etkinlik anlama süreçlerinde “açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma” düzeyindedir. Bu etkinliklerde öğrencilerin metinde yer alan kelime veya kelime öbeklerini tanımlamaları, metinde doğrudan cevabı yer alan soruları cevaplamaları, metnin ana fikrini bulmaları, metindeki olay, yer, kişiler gibi öğeleri bulmaları hedeflenmektedir. “Basit çıkarımlar yapma düzeyinde” herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır. 1. ve 4. etkinlik “Fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme” düzeyindedir. 1. etkinlikte öğrencilerin metnin devamı için tahminde bulunmaları, 7. etkinlikte karakterin sorun çözme yöntemine başka çözümler üretmeleri istenmektedir. 5. Etkinlik ise son düzey olan “İçeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme” düzeyindedir. Öğrencinin ana temayı düşünüp buna uygun başlığı değerlendirip belirlemesi beklenmektedir. Etkinliklerin aşamalara göre dağılımına bakıldığında, en fazla birinci düzey olan “Açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma” düzeyinde etkinlik yer aldığı görülmektedir. “Fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme” ve “İçeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme” düzeylerinde daha az etkinlik bulunmaktadır.

Tablo 4. Yaratıcı Okuma Aşamaları

Okuma Aşaması	Etkinlik
1. Tanılayıcı Aşama	2.Etkinlik (Metindeki bilgilerin okuyucu tarafından kavranması) 3. Etkinlik (Cevabı doğrudan metinde yer alan konularla ilgili sorular sorulması) 4.Etkinlik (Metindeki bilgilerin okuyucu tarafından kavranması) 6. Etkinlik (Cevabı doğrudan metinde yer alan konularla ilgili sorular sorulması)
2. Kişisel Yorum Aşaması	
3. Eleştirel Analiz Aşaması	7.Etkinlik (Yeni bilgileri kavrayan ve kendi bilgileriyle ilişkilendiren okuyucunun eleştirel düşünme becerisini kullanarak çıkarımlarda bulunması)
4.Yaratıcı Okuma Aşaması	1.Etkinlik (Metinle ilgili çıkarımlarda bulunan okuyucunun yeni ve özgün bilgiler üretmesi) 5.Etkinlik (Metinle ilgili çıkarımlarda bulunan okuyucunun yeni ve özgün bilgiler üretmesi)

Yaratıcı okuma aşamalarına göre 2, 3, 4 ve 6. etkinlikler ilk düzey olan “tanılayıcı” aşamadır. Bu etkinliklerde öğrencilerden kelimelerin tanımlanması, metnin konusu ve ana fikrini belirleme, hikâye unsurlarını belirleme, cevabı doğrudan metinde yer alan soruları cevaplamaları istenmektedir. Bunlar tanılayıcı aşamada metindeki bilgilerin okuyucu tarafından kavranması ve cevabı doğrudan metinde yer alan konularla ilgili sorular sorulması becerilerini içermektedir. “Kişisel yorum” aşamasında herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır. 7. etkinlik “Eleştirel analiz” aşamasındadır. Bu etkinlikte öğrencilerin hikâyedeki karakterin sorun çözme yöntemine başka çözümler üretmeleri istenmektedir. Yeni bilgileri kavrayan ve kendi bilgileriyle ilişkilendiren okuyucunun eleştirel düşünme becerisini kullanarak çıkarımlarda bulunması becerisini kullanmasını gerektirmektedir. 1. ve 5. etkinlik ise “Yaratıcı okuma” aşamasındadır. 1. etkinlikte öğrencinin metnin devamı için tahminde bulunması, etkinlikte ise metne uygun başlık belirlemesi beklenmektedir. Öğrenci bu etkinlikler için metinle ilgili çıkarımlarda bulunan

okuyucunun yeni ve özgün bilgiler üretme beceresini kullanması gerekmektedir. Etkinliklerin yaratıcı okuma aşamalarına göre dağılımına bakıldığında en fazla “Tanılayıcı” aşama ile ilgili olduğu görülmektedir. “Eleştirel analiz” ve “Yaratıcı okuma” aşamalarıyla ilgili daha az etkinlik yer almaktadır.

2.Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı olan “ Türkçe 4. sınıf ders kitabında “Otomobil Uçar Gider” metni ve etkinlikleri PIRLS değerlendirme çerçevesine ve yaratıcı okuma aşamalarına göre nasıl ele alınmıştır?” sorusuna ait bulgular Tablo 5 ve Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 5. “Otomobil Uçar Gider” Metni ve Etkinliklerinin PIRLS Değerlendirme Çerçevesine Göre İncelenmesi

Metnin Okuma Amacı	Anlama Süreçleri	Etkinlik
Edebi deneyim	Açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma	Etkinlik (Kelime veya kelime öbeklerinin tanımlarını arama) Etkinlik (Metinde belirli fikirleri arama) Etkinlik (Metnin ana fikrini bulma) Etkinlik a, b (Metinde belirli fikirleri arama) Etkinlik (Belirli okuma hedefiyle ilgili bilgilerin belirlenmesi ve alınması) 6. Etkinlik (Belirli fikirler arama)
	Basit çıkarımlar yapma	
	Fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme	4.Etkinlik c (Metin bilgilerinin gerçek dünyadaki bir uygulamasını yorumlama) 7.Etkinlik (Metin bilgilerinin gerçek dünyadaki bir uygulamasını yorumlama) 8.Etkinlik (Metindeki bilgileri karşılaştırma)
	İçeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme	

PIRLS değerlendirme çerçevesine göre “Otomobil Uçar Gider” metninde karakterler aracılığıyla okuyucunun gerçek hayatta yaşanabilecek durumlar üzerine düşünmesi hedeflendiğinden, edebi deneyim amaçlı okuma türündedir. Metinde 1, 2, 3, 4 (a,b), 5 ve 6. etkinlik anlama süreçlerinde “açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma” düzeyindedir. Bu etkinliklerde öğrencilerin metinde yer alan kelime veya kelime öbeklerini tanımlamaları, metinde doğrudan cevabı yer alan soruları cevaplamaları, metnin ana fikrini bulmaları, metindeki olay, yer, kişiler gibi öğeleri bulmaları, metindeki bilgileri hatırlamaları, gerçek ve hayali unsurları belirlemeleri hedeflenmektedir. Bu etkinlikler kelime veya kelime öbeklerinin tanımlarını arama, belirli okuma hedefiyle ilgili bilgilerin belirlenmesi ve alınması, belirli fikirler arama, metnin ana fikrini bulma becerilerini kullanmalarını gerektirmektedir. “Basit çıkarımlar yapma” ve “İçeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme” aşamalarında herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır. 4(c), 7 ve 8. etkinlikler “Fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme” aşamasındadır. Bu etkinliklerde metindeki bilgileri günümüzle karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları bulma, kendi belirlediği özelliklere göre bir ürün tasarlama, metnin konusu ile ilgili tartışma yapımları

istenmektedir. Bu etkinlikler metindeki bilgileri karşılaştırma, Metin bilgilerinin gerçek dünyadaki bir uygulamasını yorumlama, Metinler veya web siteleri içinde ve arasında sunulan bilgileri karşılaştırma becerilerini kullanmalarını gerektirmektedir. Etkinliklerin aşamalara göre dağılımına bakıldığında, en fazla birinci düzey olan “Açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma” düzeyinde etkinlik yer aldığı görülmektedir. “Fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme” düzeyinde daha az etkinlik bulunmaktadır.

Tablo 6. “Otomobil Uçar Gider” Metni ve Etkinliklerinin Yaratıcı Okuma Aşamalarına Göre İncelenmesi

Okuma Aşaması	Etkinlik
1. Tanılayıcı Aşama	1.Etkinlik (Metindeki bilgilerin okuyucu tarafından kavranması) 2.Etkinlik (Cevabı doğrudan metinde yer alan konularla ilgili sorular sorulması) 4.Etkinlik (Metindeki bilgilerin okuyucu tarafından kavranması) 6.Etkinlik (Metindeki bilgilerin okuyucu tarafından kavranması)
2. Kişisel Yorum Aşaması	5. Etkinlik (Metinde karşılaşılan yeni bilgiler ile okuyucuda yer alan bilgilerin ilişkilendirilmesi)
3. Eleştirel Analiz Aşaması	8.Etkinlik (Yeni bilgileri kavrayan ve kendi bilgileriyle ilişkilendiren okuyucunun eleştirel düşünme becerisini kullanarak çıkarımlarda bulunması)
4.Yaratıcı Okuma Aşaması	7.Etkinlik (Yeni bilgileri kavrayan ve kendi bilgileriyle ilişkilendiren okuyucunun eleştirel düşünme becerisini kullanarak çıkarımlarda bulunması)

Yaratıcı okuma aşamalarına göre 1, 2, 4 ve 6. etkinlikler ilk düzey olan “tanılayıcı” aşamadır. Bu etkinliklerde öğrencilerden kelimelerin tanımlanması, metnin konusu ve ana fikrini belirleme, hikâye unsurlarını belirleme, cevabı doğrudan metinde yer alan soruları cevaplamaları istenmektedir. Bunlar tanılayıcı aşamada metindeki bilgilerin okuyucu tarafından kavranması ve cevabı doğrudan metinde yer alan konularla ilgili sorular sorulması becerilerini içermektedir. “Kişisel yorum” aşamasında herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır. 7. etkinlik “Eleştirel analiz” aşamasındadır. Bu etkinlikte öğrencilerin hikâyedeki karakterin sorun çözme yöntemine başka çözümler üretmeleri istenmektedir. Yeni bilgileri kavrayan ve kendi bilgileriyle ilişkilendiren okuyucunun eleştirel düşünme becerisini kullanarak çıkarımlarda bulunması becerisini kullanmasını gerektirmektedir. 1. ve 5. etkinlik ise “Yaratıcı okuma” aşamasındadır. 1. etkinlikte öğrencinin metnin devamı için tahminde bulunması, etkinlikte ise metne uygun başlık belirlemesi beklenmektedir. Öğrenci bu etkinlikler için metinle ilgili çıkarımlarda bulunan okuyucunun yeni ve özgün bilgiler üretme becerisini kullanması gerekmektedir. Etkinliklerin yaratıcı okuma aşamalarına göre dağılımına bakıldığında en fazla “Tanılayıcı” aşama ile ilgili olduğu görülmektedir. “Eleştirel analiz” ve “Yaratıcı okuma” aşamalarıyla ilgili daha az etkinlik yer almaktadır.

3.Araştırma sorusuna ilişkin bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan “Türkçe 4. sınıf ders kitabında “Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)” metni ve etkinlikleri PIRLS değerlendirme çerçevesine ve yaratıcı okuma aşamalarına göre nasıl ele alınmıştır?” sorusuna ait bulgular Tablo 7 ve Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 7. “Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)” Metni ve Etkinliklerinin PIRLS Değerlendirme Çerçevesine Göre İncelenmesi

Metnin Okuma Amacı	Anlama Süreçleri	Etkinlik
--------------------	------------------	----------

Edebi deneyim	Açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma	1.Etkinlik (Kelime veya kelime öbeklerinin tanımlarını arama) 2.Etkinlik (Metinde belirli fikirleri arama) Etkinlik (Belirli okuma hedefiyle ilgili bilgilerin belirlenmesi ve alınması) Etkinlik (Belirli fikirler arama)
	Basit çıkarımlar yapma	5.Etkinlik (Bir karakterin eyleminin nedenini belirleme)
	Fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme	
	İçeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme	

PIRLS değerlendirme çerçevesine göre “Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği)” metninde bilgilerin okuyucuya nesnel biçimde aktarılması hedeflendiğinden, bilgi edinme ve kullanma amaçlı okuma türündedir. Metinde 1, 2, 4 ve 7. etkinlik anlama süreçlerinde “açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma” düzeyindedir. Bu etkinliklerde öğrencilerin metinde yer alan kelime veya kelime öbeklerini tanımlamaları, metinde doğrudan cevabı yer alan soruları cevaplamaları, metinle ilgili görselleri belirlemeleri, görselle ilgili düşüncelerini ifade etmeleri hedeflenmektedir. Bu etkinlikler kelime veya kelime öbeklerinin tanımlarını arama, belirli okuma hedefiyle ilgili bilgilerin belirlenmesi ve alınması, belirli fikirler arama becerilerini kullanmalarını gerektirmektedir. 5. Etkinlik “Basit çıkarımlar yapma” düzeyindedir. Bu etkinlikte metindeki karakterin eyleminin amacını belirlemesi için bir karakterin eyleminin nedenini belirleme becerisini kullanması gerekmektedir. “Fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme” ve “İçeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme” aşamalarında herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır. Etkinliklerin aşamalara göre dağılımına bakıldığında, en fazla birinci düzey olan “Açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma” düzeyinde etkinlik yer aldığı görülmektedir.

Tablo 8. Yaratıcı Okuma Aşamaları

Okuma Aşaması	Etkinlik
1. Tanılayıcı Aşama	1. Etkinlik (Metindeki bilgilerin okuyucu tarafından kavranması) 2. Etkinlik (Cevabı doğrudan metinde yer alan konularla ilgili sorular sorulması) 4. Etkinlik (Cevabı doğrudan metinde yer alan konularla ilgili sorular sorulması)
2. Kişisel Yorum Aşaması	5. Etkinlik (Metinde karşılaşılan yeni bilgiler ile okuyucuda yer alan bilgilerin ilişkilendirilmesi)
3. Eleştirel Analiz Aşaması	7. Etkinlik (Yeni bilgileri kavrayan ve kendi bilgileriyle ilişkilendiren okuyucunun eleştirel düşünme becerisini kullanarak çıkarımlarda bulunması)
4.Yaratıcı Okuma Aşaması	3. Etkinlik (Metinle ilgili çıkarımlarda bulunan okuyucunun yeni ve özgün bilgiler üretmesi)

Yaratıcı okuma aşamalarına göre 1, 2 ve 4. etkinlikler ilk düzey olan “tanılayıcı” aşamadır. Bu etkinliklerde öğrencilerden kelimelerin tanımlanması, metinle ilgili soruların cevaplanması, metinle ilgili görsellerin belirlenmesi istenmektedir. Bu etkinlikler tanılayıcı aşamada metindeki bilgilerin okuyucu tarafından kavranması ve cevabı doğrudan metinde yer alan soruları cevaplamaları becerilerini içermektedir. 5. Etkinlik “Kişisel yorum” aşamasındadır. Bu etkinlikte metindeki karakterin eyleminin amacının belirlenmesi istenmektedir. Öğrencinin metinde karşılaştığı yeni bilgiler ile okuyucuda yer alan bilgileri ilişkilendirilme becerisini kullanmasını gerektirmektedir. 7. etkinlik “Eleştirel analiz” aşamasındadır. Bu etkinlikte öğrencilerin hikâyedeki karakterin sorun çözme yöntemine başka çözümler üretmeleri istenmektedir. Yeni bilgileri kavrayan ve kendi bilgileriyle ilişkilendiren okuyucunun eleştirel düşünme becerisini kullanarak çıkarımlarda bulunması becerisini kullanmasını gerektirmektedir. 3. etkinlik ise “Yaratıcı okuma” aşamasındadır. Bu etkinlikte öğrencinin metinle ilgili soruları üretmesi beklenmektedir. Metinle ilgili çıkarımlarda bulunan okuyucunun yeni ve özgün bilgiler üretme becerisini kullanması gerekmektedir. Etkinliklerin yaratıcı okuma aşamalarına göre dağılımına bakıldığında en fazla “Tanılayıcı” aşama ile ilgili olduğu görülmektedir. “Kişisel yorum”, “Eleştirel analiz” ve “Yaratıcı okuma” aşamalarıyla ilgili daha az etkinlik yer almaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, ilköğretim Türkçe 4. sınıf ders kitabında yer alan hikâyedeki karakterin sorun çözme yöntemine başka çözümler üretmeleri istenmektedir. Yeni bilgileri kavrayan ve kendi bilgileriyle ilişkilendiren okuyucunun eleştirel düşünme becerisini kullanarak çıkarımlarda bulunması becerisini kullanmasını gerektirmektedir. 3. etkinlik ise “Yaratıcı okuma” aşamasındadır. Bu etkinlikte öğrencinin metinle ilgili soruları üretmesi beklenmektedir. Metinle ilgili çıkarımlarda bulunan okuyucunun yeni ve özgün bilgiler üretme becerisini kullanması gerekmektedir. Etkinliklerin yaratıcı okuma aşamalarına göre dağılımına bakıldığında en fazla “Tanılayıcı” aşama ile ilgili olduğu görülmektedir. “Kişisel yorum”, “Eleştirel analiz” ve “Yaratıcı okuma” aşamalarıyla ilgili daha az etkinlik yer almaktadır.

PIRLS değerlendirme çerçevesinde okuma amaçları edebi deneyim ve bilgi edinme ve kullanma, okuduğunu anlama süreçleri ise açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma, basit çıkarımlar yapma, fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme, içeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme olarak sınıflandırılmıştır. Okuduğunu anlama süreçleri alt düzey beceri gerektiren süreçlerden üst düzey beceri gerektiren süreçlere göre ilerlemektedir. Yaratıcı okuma süreçlerinde ise Ada (1987) tarafından geliştirilen tanılayıcı aşama, kişisel yorum aşaması, eleştirel analiz aşaması ve yaratıcı okuma aşamasından oluşan model kullanılmıştır. Metinler ve etkinlikler sırasıyla PIRLS değerlendirme çerçevesi ve yaratıcı okuma aşamalarına göre değerlendirilmiştir.

“İyileştirici Güç: Sevgi” metni PIRLS değerlendirme çerçevesine göre edebi deneyim amaçlı okuma türündedir. Toplamda yedi etkinlik bulunan metnin, dört etkinliği “açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma” düzeyindedir. “Fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme” düzeyinde iki, “İçeriği ve metin öğelerini değerlendirme ve eleştirme” düzeyinde ise bir etkinlik bulunmaktadır. Etkinliklerin çoğunluğu çerçevenin en alt düzeyinde yer almaktadır. Metin yaratıcı okuma aşamalarına göre

değerlendirildiğinde, dört etkinliğin ilk düzey olan “Tanılayıcı” aşamada olduğu görülmektedir. “Eleştirel analiz” aşamasında bir, “Yaratıcı okuma” aşamasında ise iki etkinlik bulunmaktadır. Etkinliklerin yoğunluğunun PIRLS değerlendirme çerçevesinde olduğu gibi yaratıcı okuma aşamalarında da alt düzeylerde yer aldığı görülmektedir.

“Otomobil Uçar Gider” metni PIRLS değerlendirme çerçevesine göre edebi deneyim amaçlı okuma türündedir. Toplamda sekiz etkinlik bulunan metnin altı etkinliği “açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma” düzeyindedir. “Fikirleri ve bilgileri yorumlama ve bütünleştirme” düzeyinde ise iki etkinlik bulunmaktadır. Metnin etkinliklerinin yoğunluğu çerçevenin en alt basamağında yer almaktadır. Yaratıcı okuma aşamalarına göre metnin dört etkinliği ilk düzey olan “tanılayıcı” aşamadır. “Eleştirel analiz” aşamasında bir, “Yaratıcı okuma” aşamasında iki etkinlik bulunmaktadır. Etkinliklerin yoğunluğu PIRLS değerlendirme çerçevesi ve yaratıcı okuma aşamalarına göre alt düzeylerde bulunmaktadır.

“Anadolu Bacıları(Anadolu Kadınlar Birliği)” metni PIRLS değerlendirme çerçevesine göre bilgi edinme ve kullanma amaçlı okuma türündedir. Toplamda altı etkinlik bulunan metinde dört etkinlik “açıkça belirtilen bilgilere odaklanma ve alma” düzeyindedir. “Basit çıkarımlar yapma” düzeyinde bir etkinlik bulunmakta, ileriki düzeylerde etkinlik bulunmamaktadır. Yaratıcı okuma aşamalarına göre metnin üç etkinliği ilk düzey olan “tanılayıcı” aşamadır. “Kişisel yorum”, “Eleştirel analiz” ve “Yaratıcı okuma” düzeylerinde birer etkinlik bulunmaktadır. Etkinliklerin yoğunluğu PIRLS değerlendirme çerçevesi ve yaratıcı okuma aşamalarına göre alt düzeyde bulunmaktadır.

Araştırma bulgularında incelenen üç metindeki etkinliklerin yoğunluğunun PIRLS değerlendirme çerçevesi ve yaratıcı okuma aşamalarına göre alt düzeylerde yer aldığı görülmektedir. Bu durum etkinliklerin öğrencilerin yaratıcı okuma ve üst düzey zihinsel becerilerini geliştirme açısından yetersiz olduğunu göstermektedir. Demirel ve Yağmur (2017), Türkiye’deki öğrencilerin PIRLS uygulamasındaki üst düzey düşünme becerilerinin zayıf olduğunu ve ders kitaplarının alt düzey düşünme becerilerine yönelik olduğunu belirtmektedir. Çevik ve Güneş (2017), Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde etkinlik yaklaşımına dikkat edilmediği ve öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadığı bulgularına ulaşmışlardır. Oryaşın (2021) ise ders kitaplarındaki etkinlikleri Bloom taksonomisine göre incelemiş, etkinliklerin yoğunluğunun alt düzey bilişsel becerileri karşıladığını, bu nedenle bilişsel süreçler dikkate alınarak düşünmeye ve beceri kazandırma hedefli olarak hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Sarıkaya ve diğerlerinin (2023) araştırmasında da, Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerinin büyük çoğunluğunun üst düzey zihinsel becerileri ölçmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Alanyazındaki araştırmalar ve bu araştırma, okuma becerisinin gelişimi için sınıf içi etkinliklerde ve ders kitaplarındaki metinlerde daha farklı uygulamalara yer verilmesi gerektiğini göstermektedir. Yaratıcı okuma çalışmalarının öğrencilerin okuma becerilerini ve üst düzey zihinsel becerilerini geliştirdiğine yönelik araştırmalar (Kasap, 2019; Yurdakal, 2019; Han, 2020; Gürer, 2021; Vural, 2023) bulunmaktadır. Aytan (2016) ülkemizde yaratıcı okuma becerilerinin geliştirilmesi için etkinlik, kitap ve materyallerin yeterli olmadığını belirtmektedir. Okuma becerilerinin gelişmesi, uluslararası sınavlarda başarının sağlanması için öğretim programlarında ve ders kitaplarında, öğretmenlere verilecek olan hizmet içi eğitimlerde yaratıcı okuma etkinliklerine yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmada Ada (1987) tarafından geliştirilen yaratıcı okuma modeli kullanılmıştır. Diğer araştırmacılar farklı kuramcılar tarafından gerçekleştirilen yaratıcı okuma modelleri üzerine araştırmalar yapabilirler. Bunun haricinde PIRLS uygulamasına katılan diğer ülkelerin ders kitaplarındaki metinler yaratıcı okuma aşamalarına göre değerlendirilebilir, karşılaştırmalı araştırmalar yürütülebilir.

EKLER

EK 1

1. Metin (İyileştirici Güç: Sevgi)

Kamp her zamanki gibi hareketliydi. Çocuklar sağa sola koşturup oyunlar oynuyorlardı.

Büyükler de masalarında oturmuş koyu sohbete dalmışlardı. Siyah bir köpek vardı kampa gidip gelen. Sessiz, sakın, uysal bir köpekti. Yemek verdiği zaman sana mutlu gözlerle bakar, başını usulca yere eğip, yemeğini yerd. Çocukların yanında sakince durur, onların oyunlarını izlerdi.

Akşam, çocuklar kumsalda kamp ateşi yakmışlar, etrafında oturuyorlardı. Adil gitar çalıyor, arkadaşları da şarkılar söyleyerek ona eşlik ediyordu. O sırada kampın köpeği topallaya topallaya onların yanına geldi. Birden ulumaya başladı. Çocuklar çok şaşırılmıştı. Siyah köpek hiç böyle yapmazdı. Sakin bir köpekti. Ne olmuştu böyle birdenbire?

Adil, elindeki gitarı kuma bırakıp köpeğin yanına gitti. Siyah köpek biraz huzursuzlanıp topallaya topallaya, uluma ve iniltiyle karışık sesler çıkararak kampa doğru yöneldi. Sanki Adil'e bir şeyler anlatmak istiyordu. Adil ve arkadaşları köpeği usulca takip ettiler.

Siyah köpek kampın ortasına yattı. Adil ne yapacağını bilemiyordu. O sırada aklına Selma teyzesi geldi. Selma teyze kampın veterineri gibiydi. Bütün kedi ve köpekleri doyurur, onlarla ilgilenir; bir yerlerinde yara bere, kırık çıkık olduğunda hemen anlardı. Koşarak Selma teyzenin yanına gitti.

Adil:

- Selma teyze! Selma teyze! Bakar mısın?

Selma teyze o sırada arkadaşlarıyla çay içiyordu.

Selma Teyze:

-Ne oldu Adil? Sesin neden böyle telaşlı?

-Kampa gelen siyah köpek var ya! Topallaya topallaya kampa geldi. Kampın ortasında yatıyor.Sanki ağlıyor. Sen anlarsın, bir şeyler yap!

Selma teyze elindeki çayı bırakıp Adil ile birlikte köpeğin yanına gitti. Siyah köpek biraz korkarak onlara baktı. Fakat Selma teyze sevgi ve ilgi ile yaklaşınca hemen başını ayağının olduğu yöne çevirip bir şeyler anlatmaya çalıştı.

Selma teyze, köpeğin ayağını kontrol etti. Kırık çıkık yoktu. Olsa hemen anlardı. Ayağının altında hafif bir kırmızılık vardı. Sanki bir şey batmış gibiydi.

Adil'e fener getirmesini söyledi. Köpeğin ayağını tam olarak göremiyordu. Adil eve koşup hemen getirdi feneri ve köpeğin ayağına tuttu. Evet bir şey batmıştı ve kaniyordu ayağı.

(...) Siyah köpek kendisine yardım edildiğinin o kadar farkındaydı ki hiç sesini çıkarmadan yapılanları kabul ediyordu.

Adil, feneri tutmaya devam ediyordu. Selma teyze siyah köpeğin ayağına güzelce pansuman yaptı.

Adil:

- Selma teyze, evden çorba getireyim mi?

Selma teyze:

- Evet getir de bir şeyler yesin.

Adil, hemen mama kabını çorba ile doldurdu ve siyah köpek büyük bir iştahla çorbayı yedi. Olduğu yere sessizce uzandı ve güzel bir uykuya daldı.

Güneş, ışıklarını kamptaki evlerin camlarına yansıtmaya başlamıştı. Siyah köpek ön ayaklarını öne uzatarak güne "Merhaba" diyordu sanki. Adil, uyanır uyanmaz siyah köpeğin yanına gitti. Evet siyah köpek daha iyiydi. Selma teyzenin tedavisi işe yaramıştı.

Sevginin iyileştirici gücü yine kendisini göstermişti. Siyah köpek sayesinde Adil ve Selma teyze de iyi birer "sevgi avcısı" olmuşlardı. Sevginin gücü yine işe yaramıştı. Siyah köpeğin ihtiyacı sadece yemek ve ilaç değildi belki de. Siyah köpeğin bu kadar çabuk iyileşmesini sağlayan şey kendisine gösterilen sevgi olabilir miydi?

Gamze UÇAK - Ercan UÇAK

1. Metin Etkinlikleri

1. ETKİNLİK

*İşaretini gördüğünüz yerlerde durarak metnin devamı için tahminde bulununuz.

2. ETKİNLİK

a. Metinde geçen kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz. Tahminlerinizi Türkçe Sözlükten kontrol ediniz. Kelimeleri cümle içinde kullanınız.

Tahminler		
yanışmak	pansuman	kamp
Sözlük Anlamı		
yanışmak :		
Cümlem :		
pansuman :		
Cümlem :		
kamp :		
Cümlem :		

b. Öğrendiğiniz kelimeleri ve kelimelerin anlamlarını "SÖZLÜĞÜM" bölümüne yazınız.

3. ETKİNLİK

Soruları metne göre cevaplayınız.

1. Siyah köpek, kendisine yemek verildiğinde nasıl davranıyor?
2. Korkan siyah köpeğe, Selma Teyze'nin yaklaşımı nasıl oluyor?
3. Metinde geçen "sevgi avcısı" kavramı sizin için ne ifade ediyor?

4. ETKİNLİK

Metnin konusunu ve ana fikrini yazınız.

KONU	ANA FİKİR

5. ETKİNLİK

Okuduğunuz metne uygun iki farklı başlık belirleyerek yazınız.

6. ETKİNLİK

Okuduğunuz metnin hikâye unsurlarını belirleyerek uygun alanlara yazınız.

İyileştirici Güç Sevgi			
Kişiler		Yar	
Olay		Zaman	

7. ETKİNLİK

"İyileştirici Güç Sevgi" metninde Adil'in karşılaştığı sorunu yazıp metindeki çözüm yolundan farklı bir çözüm yolu bulunuz.

Sorun :	
Çözüm :	

EK 2**2. Metin (Otomobil Uçar Gider)**

Babaannem birkaç sene önce arabaya binerken, "Ayağımızı yerden kessin yeter." demişti babama. Gelecekte tüm arabalar ayağımızı yerden kesiyor sevgili babaanne, haberin olsun. Aaa! Kendimi tanıtmayı unuttum Selam ben Çınar. Size gelecekte sesleniyorum. Kuşların, uğur böceklerinin, uçakların ve uçurtmaların uçmasına alıştığımız gökyüzüne bakıyorum da şimdi. Gökyüzünün tamamı uçan arabalarla kaplı. Hatta hava da takla atanlar bile var. Hatta gökyüzünde kısa süreli durup dondurma alacağımız uçan büfeler bile yapmışlar.

Önceden hep "Gelecekte arabalar nasıl olacak?" diye merak ediyordum. En son gazete sayfalarını karıştırırken "İngiltere dünyanın ilk uçan otomobil havalimanını inşa ediyor." Başlıklı haberi okurken gözlerim heyecandan beş santim büyümüştü. Sonra geleceğe ısındım bu duruma da alıştım.

Ülkemizde uçuş testleri yapılan "Cezeri- Uçan Araba" haberlerini ilk izlediğimde yediğim yemek boğazıma takılmıştı. Şimdiyse bir sağımdan bir solumdan geçiyor uçan arabalar. Bu durum beni çok gururlandırıyor.

"Sürücüsü olmayan otonom araçlar üretilecek. Arabaların birbirleriyle haberleştiği bir araba frene basınca diğerlerinin de yavaşlayacağı bir sistem oluşturacaklarmış. Sadece tek bir tuşa basarak araçların görüntüsü değiştirilebilecek. İstedğimiz renk ve deseni seçebilecekmiz."

"Hı, hı tabi aynen, kesin olur böyle şeyler." diyordum ablam bana bunları anlatırken. Şimdi sürücü koltuğu boş olan bir arabada çikolata yerken yazıyorum size bunları. Birazdan da arabanın şeklini değiştireceğim. Ahh! Araba ani bir fren yaptı. Yazdığım yazılar birden kaydı. Arabalar birbirleriyle haberleşirken keşke bize de haber verseler!

Babaanne, gelecekte sana sesleniyorum. Arabaya binerken bu sefer benim için "Torunum yanımda olsun yeter." der misin? Ben bilmiyormuş gibi yapar her şeye tekrar şaşırırm, söz.

Elif KÖROĞLU

2. Metin Etkinlikleri

1. ETKİNLİK

a. Metinde geçen kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz. Tahminlerinizi Türkçe Sözlükten kontrol ediniz. Kelimeleri cümle içinde kullanınız.

Tahminler	
büfe	
ışınlanmak	
otonom	
desen	

Sözlük Anlamı

büfe	
Cümlem	
ışınlanmak	
Cümlem	
otonom	
Cümlem	
desen	
Cümlem	

b. Öğrendiğiniz kelimeleri ve kelimelerin anlamlarını "SÖZLÜĞÜM" bölümüne yazınız.

2. ETKİNLİK

Soruları metne göre cevaplayınız.

1. Çınar dinleyicilere nereden sesleniyor?
2. Ülkemizde testleri yapılan uçan aracın ismi nedir?
3. Uçan arabalarda hangi özellikler olması hedeflenmiştir?

3. ETKİNLİK

Metnin konusunu ve ana fikrini yazınız.

KONU	ANA FİKİR
.....	
.....	
.....	
.....	

4. ETKİNLİK

Verilen ilanı inceleyerek soruları cevaplayınız.

	Ankara/Çanakkale
	İlan Tarihi : 12.05.2050
	Yerleşke : Erzurum
	Model : G-1071
	Üretim Yılı : 2049
	Özellikler : Radar destekli otomatik pilot, renk değiştirme özelliği, 12 saatte varan uçuş süresi, otomatik rota belirlenme, su altında gidilebilir.

- a. İlanıdaki aracın markasını ve modelini yazınız.
- b. Aracın özellikleri nelerdir?
- c. İlanıdaki araba ile günümüzdeki arabaları karşılaştırarak benzerlik ve farklılıklarını yazınız.

5. ETKİNLİK

"Otomobil Uçar Gider" metninden aklınızda kalanları kendi cümlelerinizle yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. ETKİNLİK

"Otomobil Uçar Gider" metninde geçen gerçek ve hayalî öğeleri söyleyiniz.

7. ETKİNLİK

Kendi uçan aracınızı tasarlayarak aracınızın özelliklerini yazınız. Tasarladığınız aracın görselini çizin.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Teknolojinin Olumsuz Yönleri

EK 3

3. Metin (Anadolu Bacıları (Anadolu Kadınlar Birliği))

Türk toplumunun önemli bir kurumu olan Ahilikte kadının sosyal ve ekonomik yeri önemlidir. Akla, bilime, sanat, inanç ve ahlaka büyük önem veren Ahilik kurumunun kurucusu Ahi Evran toplumun yarısını oluşturan kadınları da unutmamıştır. Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı liderliğinde ilk sivil örgütlenmesi kurulmuştur. "Bacıyan-ı Rum" yani Anadolu Kadınlar Birliğinden önemli tarih yazarlarından Kırşehirli Aşıkpaşazâde de bahseder.

Anadolu Kadınlar Birliği kadınların sosyal ve ekonomik hayata girmelerini hedefler. Kadınların kendilerine özgü meslek konularında üretim yapmalarından yola çıkarak ahlaklı ve erdemli Türk aile yapısının güdenmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anadolu Kadınlar Birliğinin Faaliyetleri:

Anadolu Kadınlar Birliği kadın ve genç kızlar için bir eğitim ve üretim kurumuydu. Dönemin Türk kadın ve kızları bu kurumda geleneksel el sanatları konusunda mesleki eğitim alıyorlardı. Aynı zamanda bu kurumda görgü ve ahlak eğitimi de önemli bir yer almaktaydı. Bu eğitimler sonucunda ortaya ekonomik değeri olan ürünler de çıkıyordu.

Ahilik teşkilatının kurmuş olduğu üretim merkezlerinde kadınlara ayrılmış çalışma atölyeleri de vardı. Kadınlar bu atölyelerde keçecilik, nakışçılık, örgücülük, hepsinden daha yaygın olarak da kilim ve halı dokumacılığı yapıyorlardı. O dönemde kurulan Kayseri Üretim Merkezi buna örnektir.

Her nakışı bir anlam ifade eden Türkmen halılarının üretiminde ve yaygınlaşmasında Anadolu Kadınlar Birliğinin payı mutlaka vardı.

Anadolu Kadınlar Birliği aynı zamanda sosyal yardım kuruluşuydu. Kimsesiz kalan genç kızları korur, gözetir ve meslek sahibi yapardı. Eğitimlerine ve bir aile kurmalarına yardımcı olurdu.

(...)

Ahi Evran'ın eşi Fatma Hatun'un gayretleriyle kurulan bu Ahi Kadın Kurumu üyeleri vatan savunmasına katılarak birer özgürlük savaşçısı olmaktan da çekinmemişlerdir.

(...)

Ahi kadınları ister ekonomik mücadele olsun isterse istilacılara karşı mücadelede olsun eşleri ile omuz omuza savaşmışlardır.

Zübeyir TOKGÖZ (Kısaltılmıştır.)

3. Metin Etkinlikleri

1. ETKİNLİK

a. Metinde geçen kelimelerin ve kelime grubunun anlamını tahmin ediniz. Tahminlerinizi Türkçe Sözlükten kontrol ediniz. Kelimeleri ve kelime grubunu cümle içinde kullanınız.

Tahminler	
Ahilik	erdem
sosyal yardım	gözetmek
Sözlük Anlamı:	
Ahilik :	
Cümlem :	
erdem :	
Cümlem :	
sosyal yardım :	
Cümlem :	
gözetmek :	
Cümlem :	

b. Öğrendiğiniz kelimeleri ve kelime grubunu anlamlarıyla birlikte "SÖZ-LÜĞÜM" bölümüne yazınız.

2. ETKİNLİK

Soruları metne göre cevaplayınız.

1. Anadolu Kadınlar Birliğinin kuruluş amacı nedir?
2. Ahilik Teşkilatının kurmuş olduğu üretim merkezlerinde neler üretiliyordu?
3. Anadolu Kadınlar Birliği sosyal yardım kuruluşu olarak neler yapmaktaydı?

3. ETKİNLİK

Okuduğunuz metinle ilgili iki soru yazınız. Sorularınızı sınıf arkadaşlarınıza sorunuz.

1. Soru :
2. Soru :

4. ETKİNLİK

Verilen görsellerden metinle ilgili olanları işaretleyiniz.

5. ETKİNLİK

Tarihimize baktığımızda kadınların birçok alanda, sosyal ve ekonomik hayata katkısı bulunduğunu görürüz. Milli Mücadele Döneminde de kahraman Türk kadını silah ve cephane üretimi, askerlerin bakımı gibi birçok önemli görevi üstlenmiştir. Mustafa Kemal Atatürk bu konuda: "Daha emin ve daha doğru olarak yürüyeceğimiz bir yol vardır: Büyük Türk kadınına çözümümüzü ortak kılmaktır." demiştir.

Verilen paragrafı okuyunuz. Sizce Mustafa Kemal Atatürk Türk kadınına çalışmalarına neden ortak etmek istemektedir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

7. ETKİNLİK

Verilen görselde, Kurtuluş Savaşı yıllarında cephane hazırlayan kadınlar yer almaktadır. Görselle ilgili duygu ve düşüncelerinizi yazınız.

Kaynakça

- Ada, A. F. (1987). Creative reading a relevant methodology for language minority children. In L.M. Malave (Ed.), *NABE '87: Theory, research and application: Selected papers*, 223-238. Buffalo: State University of New York.
- Ahıskalı, E. E., DüNDAR, E., ve Türkel, A. (2022). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki okuma becerisi etkinliklerinin yaratıcı okuma aşamaları bağlamında değerlendirilmesi. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 17(4). 10.7827/TurkishStudies.62848
- Aru, S. A., ve Ertem, İ. S. (2014). Türkçe ders kitaplarında kelime hazinesini geliştirmeye yönelik planlamanın incelenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 9(3), 675-694. Doi: 10.7827/TurkishStudies.6189
- Asqar, S. (2021). The experience of usage of advanced methods of PIRLS in assessment of students in education, *European Scholar Journal*, 2(4), 312-314. <https://www.neliti.com/publications/393391/the-experience-of-usage-of-advanced-methods-of-pirls-in-assessment-of-students-i>
- Aytan, N. (2014). Development ways of creative reading skills and methods. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3), 1-15. https://www.academia.edu/download/44251908/yARATICI_OKUMA_BECERSN_GELSTRM_E_YOLLAR_VE_YONT.pdf
- Aytan, N. (2016). Eğitimde yaratıcı okuma. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(209), 295-313. <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/36141/406078>
- Bulut, A. (2017). Improving 4th grade primary school students' reading comprehension skills. *Universal Journal of Educational Research*, 5(1), 23-30. Doi: 10.13189/ujer.2017.050103
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, 9(2), 27-40. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.3316/QRJ0902027/full/html>
- Çakıroğlu, O. (2015). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öğrenme güçlüğü olan öğrenciler açısından değerlendirilmesi. *Ilkogretim Online*, 14(2), 671-681. <http://dx.doi.org/10.17051/io.2015.31984>
- Çevik, A., ve Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.researchgate.net/profile/Arzu-Cevik-2/publication/316721238_Turkce_Ders_Kitaplarindaki_Etkinliklerin_Incelenmesi/links/5c0633fd458515ae5444f15a/Tuerkce-Ders-Kitaplarindaki-Etkinliklerin-Incelenmesi.pdf
- Daneman, M., Carpenter, P. A., & Just, M. A. (1982). Cognitive processes and reading skills. *Advances in Reading/Language Research*, 1, 83-124. <https://psycnet.apa.org/record/1983-09585-001>
- Demirel, G., & Yağmur, K. (2017). Uluslararası PIRLS uygulamaları ölçütlerine göre Türk öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin değerlendirilmesi. *Journal of Language Education and Research*, 3(2), 95-106. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/335981>
- Fazliddinovna, O.M. (2023). Methodology of PIRLS research in primary education. *Web of Teachers: Inderscience Research*, 1(8), 138-146. <http://webofjournals.com/index.php/1/article/view/340>
- Kikas, E., Pakarinen, E., Soodla, P., Peets, K., & Lerkkanen, M. K. (2018). Associations between reading skills, interest in reading, and teaching practices in first grade. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 62(6), 832-849. Doi: 10.1080/00313831.2017.1307272
- Gürer, N. (2021). *Yaratıcı okuma etkinliklerinin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama, yaratıcı okuma, akıcı okuma ve eleştirel okuma becerilerine etkisi*. Doktora Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi. <https://grcris.pau.edu.tr/handle/11499/38621>
- Han, Ş. (2020). *Yaratıcı okuma etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin eleştirel düşünme becerisi üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Ahievran Üniversitesi. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/237789>

- Hellekjær, G. O. (2007). Reading: From a forgotten to a basic skill. *Språk og språkundervisning*, 2, 23-26. https://www.researchgate.net/profile/Glenn-Hellekjaer/publication/237242511_Reading_From_a_Forgotten_to_a_Basic_Skill/links/5512d9b50cf20bfdad522da4/Reading-From-a-Forgotten-to-a-Basic-Skill.pdf
- International Association for the Evaluation of Educational Achievement (2021). *PIRLS 2021*. <https://www.iea.nl/studies/iea/pirls>
- International Association for the Evaluation of Educational Achievement (2024). About IEA. <https://www.iea.nl/>
- İşcan, A., ve Karadağ, K. (2021). İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyumunun incelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 196-215. <https://dergipark.org.tr/en/pub/egitim/issue/58093/850243>
- Kasap, D. (2019). *Yaratıcı okuma-yaratıcı yazma çalışmalarının yaratıcı okuma, okuduğunu anlama, yazma ve yaratıcı yazma erişimine etkisi*. Doktora Tezi. Denizli:Pamukkale Üniversitesi. <https://gcris.pau.edu.tr/handle/11499/3130>
- Kırmızı, F. S. (2014). 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinde yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 217-259. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29172/312398>
- Kırmızı, F. S., & Kasap, D. (2017). The effect of creative reading and creative writing activities on creative reading achievement. *New Trends Issues Proc. Humanit. Soc. Sci*, 4(1), 406-412. <https://doi.org/10.29250/sead.286446>
- Küçüköğlu, H. (2013). Improving reading skills through effective reading strategies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 70, 709-714. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.01.113>
- Li, M., Murphy, P. K., Wang, J., Mason, L. H., Firetto, C. M., Wei, L., & Chung, K. S. (2016). Promoting reading comprehension and critical-analytic thinking: a comparison of three approaches with fourth and fifth graders. *Contemporary Educational Psychology*, 46, 101-115. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2016.05.002>
- Narzıeva, M.S. (2023). Technologies for using PIRLS international assessment program tasks in reading literacy classes, *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 10(2). <https://doi.org/10.17762/sfs.v10i2S.1148>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2024). *PISA*. <https://www.oecd.org/pisa/>
- Orkodashvili, M. (2018). Learning from successful examples: from local testing to international assessments. In *Cross-nationally Comparative, Evidence-based Educational Policymaking and Reform*, 35, 219-239). Emerald Publishing Limited.
- Oryaşın, U. (2021). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin Yenilenen Bloom Sınıflandırması'na göre incelenmesi. *Ana Dili Eğitim Dergisi*, 9(3). Doi.10.16916/aded.888116
- Perfetti, C. A. (1985). Reading skills. *Psychiatry*, 50, 1125-1129. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=95c455f63e46e6db067eace59e143ac689c70119>
- Popat, S., Lenkeit, J., & Hopfenbeck, T. (2017). PIRLS for teachers—a review of practitioner engagement with international large-scale assessment results. *Oxford University Centre for Educational Assessment Report*, (OUCEA/17/1).
- Pourhosein Gilakjani, A., & Sabouri, N. B. (2016). How can students improve their reading comprehension skill. *Journal of Studies in Education*, 6(2), 229. Doi:10.5296/jse.v6i2.9201
- Sanacore, J. (1985). *Creative reading through self-questioning*. <https://eric.ed.gov/?id=ED261349>
- Sarıkaya, B., Yayan, E., & Yamaç, A. E. (2023). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin üst düzey düşünme becerileri bağlamında incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 8(1), 133-158. <https://doi.org/10.54979/turkegitimdergisi.1307757>
- Smith, E. H. (1965). Developing creative reading. *Journal of Reading*, 8(4), 278-282. <http://www.jstor.org/stable/40038453>

- Şahin, N. (2015). *İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin kültürel değerler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
https://search.proquest.com/openview/84bf2346befefb29ca12d7fa63eb04f3/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y&casa_token=K8qICUWNbcQAAAAA:PhX-r_efVyxc_taFZKfeOG8G9qRRiUKsrcG6VNRm6IhQzWWf_myKL8EoPCD6JnA3WKLqHOfP
- Takala, S., Erickson, G., & Figueras, N. (2013). International assessments. *The Companion To Language Assessment*, 1, 283-302.
https://kiesplang.fi/publications/Takala_Erickson_Figueras_International-Assessments_2013-Copy.pdf
- Trochim, W. M., & Donnelly, J. P. (2007). *Research methods knowledge base*. Mason, OH: Thomson Custom Pub.
- Ülper, H. (Ed.). (2010). *Türkçe ders kitabı çözümlemeleri*. Pegem Akademi.
- Vural, E. (2023). *Yaratıcı okuma etkinliklerinin üst düzey okuduğunu anlama becerisine ve okuma motivasyonuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi.
<http://acikerisim.alanya.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12868/2429>
- Yu-Fen, Y. (2006) Reading strategies or comprehension monitoring strategies?, *Reading Psychology*, 27(4), 313-343, Doi: 10.1080/02702710600846852
- Yurdakal, H. İ. (2019). Yaratıcı okuma uygulamalarının yaratıcı düşünme becerisine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 47, 130-144. Doi: 10.9779/pauefd.492812